

DAINOS ŽEMAIČIŲ

Pratarmė jubiliejiniam leidimui

Simono Stanevičiaus *Dainos Žemaičių* – mažos apimties didelis turtas. Tai pirmas lietuvių tautosakos leidimas Lietuvoje (po Liudviko Rėzos rinkinio *Dainos*, išleisto Karaliaučiuje 1825 m.). *Dainų Žemaičių* pratarmę Stanevičius parašė 1829 m. spalio 10 d., o spalio 24 d. cenzorius Leo Borovskis (Borovskis) leido jas spausdinti. Leidinį Stanevičius dedikavo Adolfui Przeliszewskiui (Pšeciševskiui), su kuriuo drauge mokėsi Kražių gimnazijoje, vėliau studijavo Vilniaus universitete ir kuris davė lėšų dainoms išleisti. Tų pačių metų lapkričio 24 d. Stanevičius parašė pratarmę dainų melodijų („Pažymių“) leidimui, kurį tas pats cenzorius leido spausdinti gruodžio 5 d. Taigi dainų tekstų ir melodijų rinkinius Stanevičius parengė ir įteikė spaudai tuo pačiu laiku – 1829 metų rudenį, spalio ir lapkričio mėnesiais. Tačiau 1829 m. Vilniuje pasirodė tik dainų tekstai, o melodijos nežinia kodėl buvo išleistos vėliau ir kitur – 1833 m. Rygoje. Simono Daukanto žiniomis, jas išleido Stanevičiaus bičiulis Jurgis Plioteris. Melodijas užrašė, būdamas Vilniuje, Raseinių apskrities vėliavininkas Ferdinandas Ivanavičius.

Dainas Stanevičius sakosi surinkęs gimtajame krašte „ant Upės tarp Viduklės ir Eržvilko“. Ten seniau buvo Perkūniškė, o paskui įsikūrė Paupio bažnytkaimis (apie 11 km į pietus nuo Stanevičiaus gimtinės – Kanopėnų prie Viduklės). Stanevičius buvo girdėjęs arba užrašęs apie 150 dainų, tačiau paskelbė tik 30 gražiausių. Jos priklauso lietuvių tautosakos aukso fondui, yra dainuojamosios lietuvių tautosakos klasika. Stanevičiaus nuomone, dainos parodo „protą ir širdį žemaičių“ – taigi jose atsiskleidžia tautos pasaulėžiūra bei pasaulėjauta, jomis kalba tautos išmintis ir jausmai. Tekstas yra dainos kūnas, melodija – jos siela. Daina be natos negyva „kaip kūnas be dūšios“. Todėl Stanevičius spausdino vienu metu tekstus ir melodijas, norėdamas atverti gyvos dainos žavesį – proto ir širdies sintezę.

Stanevičius pravėrė nedidelę „dainų skrynelę“, paleido dainas „į liustelį“. Uždainuota „dainų dainelė“ vis plačiau skambėjo, Lietuvoje intensyvėjo tautosakinis sąjūdis. Stanevičiaus pradėtą darbą tęsė Simonas Daukantas, Liudvikas Adomas Jucevičius, Antanas ir Jonas Juškos, Jonas Basanavičius ir daugelis kitų, kurių dėka iki šiol sukaupta (su variantais) apie pusę milijono lietuviškų dainų, sudarančių neįkainojamą tautos dvasinės kultūros lobį.

[...]

1999